

HỘI ÁI-HỮU BIÊN-HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái-Hữu Biên-Hoà hân hạnh giới thiệu đến quý vị bài:
Trường Mỹ Thuật Đông Dương Thời Pháp Thuộc được đồng
hương **Hữu Hiền** sưu tầm gửi về đóng góp trên diễn đàn Hội. Hội
chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời. **Trân trọng.**

ARTISANAT ARTISTIQUE
DE COCHINCHINE

*Visitez
les Ecoles d'Art de*

GIADINH
DESSINS - GRAVURES - LITHOS

THUDAUMOT
MEUBLES D'ART - LAQUE
BOISSELLERIE

BIENHOA
CÉRAMIQUE - BRONZES

*et leur
exposition permanente*

SAIGON 193, RUE
CATINAT
" A LA PAGODE "

TRƯỜNG MỸ THUẬT TẠI ĐÔNG DƯƠNG THỜI PHÁP THUỘC

Các trường mỹ thuật tại Việt Nam và ảnh hưởng mỹ thuật của Pháp đã được truyền bá ở Việt Nam trong khoảng thời gian từ những năm 1920 đến những năm 1950.

Với việc thành lập các trường mỹ thuật đầu tiên của chính phủ Pháp vào đầu thế kỷ 20, khái niệm thủ công theo nghĩa phương Tây đã được thiết lập ở Việt Nam. Trước đây, các hình ảnh đại diện chủ yếu dành cho việc thờ cúng Tổ Tiên và Tôn Giáo.

Trong khoảng thời gian từ 1902 đến 1913, “Trường Chuyên Nghiệp” ở Hà Nội, “Trường Mỹ Thuật Campuchia”, cũng như các trường khác ở Nam Kỳ được thành lập để đào tạo thợ thủ công (làm đồ gỗ, sơn mài, gốm sứ, v.v.), Thủ Dầu Một (1901) để làm đồ gỗ, làm tủ, điêu khắc, khảm xà cừ và khảm gỗ, sơn mài, Biên Hoà (1903) để làm gốm sứ.

Biên Hoà là nơi trường đào tạo nghề gốm sứ chuyên nghiệp đầu tiên tại Đông Dương được thành lập vào năm 1903. Năm 1923, ông Robert Balick (1894-1979) và bà Mariette Balick (1895-1985) tiếp nhận trường mỹ thuật Biên Hoà.

Ông Robert Balick dạy nghề đúc đồng và các tác phẩm được sản xuất ra được phủ một lớp gỉ màu đen hoặc nâu tuyệt đẹp. Với tư cách là Trưởng Khoa Gốm Sứ của trường, bà Mariette Balick đã thiết kế một kế hoạch phát triển nghề thủ công địa phương, tập trung vào các màu sắc khác nhau, hoa văn tinh tế và men độc đáo.

Với sự xuất hiện của ông bà Balick, nghệ thuật trang trí đã ảnh hưởng đến sản xuất ngành gốm Biên Hoà. Học sinh tại trường sản xuất đồ trang trí tường nhiều màu sắc, tái hiện quang cảnh địa phương. Tiếp theo, Mariette Balick và các đồng nghiệp người Việt Nam của bà đã tạo ra các loại men nổi tiếng, chẳng hạn như men đồng xanh lốm đốm và men ngọc bích từ các vật liệu tự nhiên bao gồm gạo, cát và laterit từ Đà Nẵng.

Một hiệp hội doanh nghiệp của những người thợ gốm và người sáng lập Biên Hoà được thành lập vào năm 1932, chịu trách nhiệm tiếp nhận đơn đặt hàng và phân phối cho các thành viên. Hiệp hội tập hợp những cựu sinh viên và thợ thủ công địa phương. Mặt khác, làm việc trên đá Angkor tái tạo cho phép tạo ra các bản sao của các tác phẩm cổ đại.

Một phòng triển lãm và bán hàng đã được mở và các tác phẩm đã được gửi đến các cuộc triển lãm thuộc địa (1926, 1931, 1937) nơi chúng đã đạt được một số thành công quan trọng.

André Joyeux (1871-1929), nghệ sĩ người Pháp, được bổ nhiệm làm thanh tra chính của Trường Mỹ Thuật Trang Trí Nam Kỳ. Năm 1913, ông thành lập Trường Mỹ Thuật Ứng Dụng Gia Định (Trường Mỹ Thuật Thực hành Gia Định), không xa Sài Gòn.

Trường này dạy nghệ thuật trang trí, vẽ, trang trí, khắc và in thạch bản, nhằm mục đích khuyến khích nghề thủ công truyền thống của Việt Nam; đồng thời tránh được sự sản xuất lặp đi lặp lại chỉ đáp ứng nhu cầu của khách hàng Châu Âu đang gia tăng, những người háo hức với sự kỳ lạ hơn là tính thẩm mỹ.

Năm 1917, ngành mỹ thuật ảnh hưởng Pháp đã cho phép học sinh Việt Nam tiếp xúc với nghệ thuật phương Tây. Tuy nhiên, ý tưởng biến họ thành nghệ sĩ chỉ nảy sinh để phản ứng với việc thành lập Trường Mỹ Thuật Đông Dương tại Hà Nội vào năm 1925. Việc giảng dạy cũng bao gồm làm việc tại chỗ và quan sát môi trường địa phương. Học sinh được dịp thực các cảnh thường ngày: đánh cá trên đồng lúa, thu hoạch, v.v.

Năm 1925, hiệu trưởng mới của trường, Jules-Gustave Besson (1868-1942) đã sửa đổi chương trình giảng dạy để tăng tỷ lệ hướng dẫn học thuật. Năm 1933, Hiệp Hội Doanh Nghiệp Gia Định được thành lập và các tác phẩm quan trọng đã được thực hiện, áp-phích, minh họa, v.v.

Để hỗ trợ cho sự sáng tạo của học sinh, Jules-Gustave Besson đã thực hiện, vào năm 1935, việc xuất bản một dự án đầy tham vọng, La Indochina Drawn Monograph, một bộ hơn 700 tấm được in từ một tuyển tập tác phẩm của học sinh trường. Do đó, Monograph là một tác phẩm tập thể trong đó mỗi tấm được một nhà thiết kế trẻ người Việt Nam vẽ trong tự nhiên, sau đó được khắc trong xưởng và in dưới máy in. Mỗi bức được thực hiện bởi một thành viên của nhóm doanh nghiệp này. Phong cảnh, cảnh đời sống hằng ngày, các nền văn hóa nông nghiệp khác nhau, các ngành nghề thủ công khác nhau minh họa cho tầm nhìn về một Việt Nam truyền thống, nơi thế giới hiện đại và phương Tây thực tế không có.

Victor Tardieu (1870-1937) đã nhận được Giải thưởng Đông Dương vào năm 1920. Giải thưởng đi kèm với một học bổng cho phép ông ở lại Đông Dương. Tại đó, ông đã nhận được đơn đặt hàng trang trí lớn cho giảng đường của Đại Học Hà Nội; điều này khiến ông kéo dài thời gian lưu trú. Sau đó, ông gặp Nam Sơn (1890–1973) và cùng nhau, họ bắt đầu tạo ra một trường đại học thực sự dành riêng cho việc giảng dạy mỹ thuật, dựa trên mô hình của École des Beaux-Arts ở Paris. Giảng dạy kết hợp các nguyên tắc học thuật về vẽ, phối cảnh, tạo mẫu, bố cục, theo các quy tắc của phương Tây và mở ra các kỹ thuật Viễn Đông như tranh lụa và sơn mài. Victor Tardieu muốn cho phép sinh viên của mình tạo

ra một phong cách mới, tổng hợp sự đóng góp của Pháp và sự đóng góp của địa phương.

Phong cách Đông Dương mới này, ra đời trong bối cảnh thuộc địa, sẽ là lò nung cho sự xuất hiện của hình tượng nghệ sĩ, một cá nhân tự do trong sáng tạo và ý tưởng của mình. Các giáo viên, của Trường Mỹ thuật Đông Dương (EBAI), là những người chiến thắng Giải thưởng Đông Dương, được bổ nhiệm trong một năm tại Hà Nội.

Chương trình giảng dạy được xây dựng theo chu kỳ ba năm, sau đó là năm năm và sau phần hội họa, bắt đầu học điêu khắc, nghệ thuật trang trí và kiến trúc. Học sinh làm việc trong xưởng vào buổi sáng và học các bài học lý thuyết vào buổi chiều. Tardieu yêu cầu nghiên cứu lịch sử nghệ thuật phương Tây trong năm đầu tiên và lịch sử nghệ thuật Viễn Đông trong hai năm tiếp theo.

Joseph Inguimberty (1896-1971), một giáo viên, đã khuyến khích học sinh của mình thử nghiệm với tranh sơn mài. Sau khi ông giảng dạy, các nghệ sĩ như Trần Văn Cẩn (1910-1994) hoặc Nguyễn Gia Trí (1908-1993), cả hai đều tốt nghiệp EBAI, đã trở thành những nghệ sĩ được công nhận và những người sau này, nói riêng, đã tìm kiếm những hiệu ứng tương tự như những hiệu ứng thu được bằng sơn dầu.

Lê Phổ (1907-2001), Vũ Cao Đàm (1908-2000) và Mai Trung Thứ (1906-1980), cả ba đều tốt nghiệp khóa I và II của “Trường Mỹ Thuật Đông Dương” Hà Nội, quyết định rời Việt Nam vào năm 1937, nhận dịp Triển Lãm Thế Giới ở Paris, và theo đuổi sự nghiệp quốc tế.

Évariste Jonchère (1892-1956) được bổ nhiệm làm giám đốc của EBAI vào năm 1938. Hoạt động của ông trong trường đã tạo ra sự hoà hợp giữa nghệ thuật phương Tây và các kỹ thuật của nó với nghệ thuật Viễn Đông. Dưới sự lãnh đạo của ông, Hợp Tác Xã Nghệ Sĩ Đông Dương được thành lập vào năm 1938 bởi một nhóm cựu sinh viên của EBAI để phát triển nghệ thuật đại chúng ở Đông Dương. Hợp tác xã tổ chức các cuộc triển lãm ở cả Việt Nam và nước ngoài. Chính quyền thực dân, không chịu thua kém, cũng đã tổ chức các cuộc triển lãm vào năm 1940 và 1943.

Sau vụ ném bom Hà Nội năm 1943 của người Mỹ, EBAI chuyển đến ba địa điểm khác nhau và từ năm 1945, chương trình đã bị thu hẹp. Ngày 02 tháng 9 năm 1945, Việt Nam Dân Chủ Cộng Hoà dưới quyền của Hồ Chí Minh tuyên bố thành lập và ngày 8 tháng 10 cùng năm, École des Beaux-Arts de la Résistance thay thế EBAI. Trần Văn Cẩn trở thành hiệu trưởng.

Năm 1946, khi trường mỹ thuật được chuyển về vùng đồi núi Việt Bắc, nơi đặt trụ sở chính quyền cách mạng, Hồ Chí Minh tuyên bố rằng “nghệ thuật theo quan điểm của người Pháp đã chết vào năm 1945 và được tái sinh vào năm 1946”.

Sự thật vẫn là di sản của các nghệ sĩ Việt Nam đã bỏ công thực hiện sự kết hợp giữa truyền thống và hiện đại, kỹ thuật của tổ tiên và đương đại, Đông và Tây.*

Hữu Hiền

* Trích dẫn từ bài giảng của ông Loan de Fontbrune, Nhà Sử Học Nghệ Thuật, Thành Viên Của Viện Hàn Lâm Khoa Học Hải Ngoại.)

web: <https://amis-musee-cernuschi.org/.../les-ecoles-dart-et.../>